

Nr 250.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till ytterligare medel för kontroll och undersökning av gasgeneratoraggregat; given Stockholms slott den 3 maj 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Herman Eriksson.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 maj 1940.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Eriksson, anför efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet:

Med bifall till Kungl. Maj:ts i årets statsverksproposition, elfte huvudtiteln, punkt 21, gjorda hemställan har riksdagen enligt skrivelse den 23 april 1940, nr 11, punkt 14, till Kontroll och undersökning av gasgeneratoraggregat för budgetåret 1940/41 anvisat ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

I skrivelse den 24 april 1940 till chefen för folkhushållningsdepartementet har *statens gengasnämnd*, under hänvisning till de uppgifter, som instruktionsenligt åligger nämnden, anmält, att nämnden i nuvarande läge icke ser någon möjlighet fullgöra berörda åligganden inom ramen för de anvisade medlen.

Till närmare belysning av omfattningen av de uppgifter, som ankomma på nämnden, har nämnden anfört huvudsakligen följande:

Nämndens verksamhet går ut på att utföra förekommande typprovningar av gengasverk, meddela råd och anvisningar till tillverkare av gengasverk och till innehavare av gengasdrivna bilar samt slutligen att medverka till fullkommande av gengasverken i olika avseenden.

Typprovningarna utföras av nämndens tekniska avdelning och äga rum, dels i ett av nämnden förhyrt provrum, dels på landsväg, vilken senare provning vanligen omfattar intill 3 dagars provkörning med körsträckor om 40—60 mil per dag. Typprovningarna erfordras för godkännande av nya konstruktioner, av tillverkningar vid nya verkstäder, av förändringar i storlek, konstruktion och tillverkningsmetod av redan provade typer, av olika bränslen, såsom träkol, ved, briketter m. m. — Konsulentverksamheten, som även bedrivs av nämndens tekniska avdelning, handhaves där närmast av tre för gengasdrift utbildade ingenjörer. Dessa ha till uppgift att behandla de reklamationer, som inrapporteras till nämndens tekniska avdelning och ha haft full sysselsättning med att bispringa, särskilt lastbilsförare, vid uppkommande driftsvårigheter. Gengasnämndens erfarenhet hittills är den, att denna konsulentverksamhet är nödvändig för att reducera antalet driftstopp och driftstörningar samt för att förbättra driftresultaten. Konsulentverksamheten är ock uppskattad och har säkerligen medverkat till ökad driftsäkerhet och gynnsammare driftresultat i övrigt på de ställen, där nämndens »flygande» ingenjörer haft tillfälle ingripa. Varje sådan ingenjör inlämnar efter återkomsten en utförlig rapport rörande fallet i fråga, hans egna åtgöranden och de vunna resultaten. Dessa rapporter ge gengasnämnden en god inblick och erfarenhet på området. Med den starkt stegrade användning av lastbilar och traktorer med gengasverk, som den nuvarande situationen synes framtinga, kommer ifrågasvarande konsulentverksamhet sannolikt att erhålla ökad betydelse, och fråga är då om ej antalet av till denna verksamhet knutna ingenjörer måste ökas. — Gengasnämndens arbete med förbättringar av gasgeneratoraggregaten kräva vidare utlägg för konstruktioner och utprovningar.

Enligt nämndens beräkningar komma de tre verksamhetsgrenarna under budgetåret 1940/41 att betinga följande kostnader, nämligen

Typprovningar	45 000	kronor
Konsulentverksamhet	25 000	»
Teknisk konstruktions- och provningsverksamhet.	15 000	»

Summa 85 000 kronor.

Efter remiss har *statens industrikommission* i ett den 30 april 1940 avgivet yttrande över gengasnämndens framställning anfört bland annat:

De tidigare beräkningarna av medelsbehovet grundar sig på de förhållanden, som rådde i november 1939. Sedan denna tidpunkt ha emellertid förhållandena väsentligt förändrats, i det att gengasdriften torde komma till vidsträcktare användning inom såväl bil- som traktordriften än vad tidigare beräknats. Till följd härav komma gengasnämndens arbetsuppgifter att avsevärt öka i omfattning. Nämnden har därför nu beräknat ett ökat medelsbehov för undersökningar av aggregat under budgetåret 1940/41.

I likhet med gengasnämnden finner industrikommissionen det av riksdagen beviljade anslaget otillräckligt för de ändamål, vartill det avsetts. Svårigheterna att till landet införa flytande bränslen göra det sannolikt, att såväl transportväsendet som jordbruket måste komma att utnyttja gengasdrift i större utsträckning än tidigare beräknats. Den utvidgning av gengasdriften, som är att motse, bör emellertid äga rum under betryggande kontroll, för att misstag, liknande dem som begingos hösten 1939, skola kunna undvikas. Det ankommer på statens gengasnämnd att ombesörja denna kontroll, i vad den avser tillverkning och installation av gengasaggregat. Med hänsyn till att en betydande nykonstruktionsverksamhet blivit en följd av behovet att utnyttja även okolad ved som generatorbränsle, har kommissionen intet att erinra mot de belopp om 45 000, respektive 15 000 kronor, som av nämnden beräknats för typprovningar, respektive teknisk konstruktions- och provningsverksamhet.

För den konsulentverksamhet, som avser att bispringa förarna med råd och anvisningar vid inträffade driftsvårigheter, har nämnden beräknat medelsbehovet till 25 000 kronor. Denna summa synes industrikommissionen otillräcklig med hänsyn till dels den förestående utvidgningen av den gengasdrivna bilparken, dels den omständigheten att den fortsatta generator-tillverkningen troligen till huvudsaklig del kommer att avse vedgeneratorer, vilkas skötsel i viss mån avviker från kolgasgeneratorernas. Då en utökning av den gengasdrivna bilparken till minst tre gånger den nuvarande synes sannolik, har kommissionen efter samråd med gengasnämndens ordförande ansett sig böra höja den beräknade kostnaden för konsulentverksamhet från 25 000 till 75 000 kronor, varvid kommissionen dock förutsätter en successiv avveckling av konsulentverksamheten i den mån förarna bliva mera förtrogna med gengasdriften.

Gengasdriftens utvidgning medför även ett vidgat behov av särskilt utbildade förare. Vid de av gengasnämnden hittills anordnade kurserna hava omkring 1 900 förare erhållit utbildning i gengasdrift. Detta antal är för nuvarande förhållanden otillräckligt. Under den närmaste tiden torde ytterligare omkring 2 000 förare böra utbildas. Kostnaden härför har av nämnden beräknats till 30 000 kronor. Kommissionen föreslår, att detta belopp ställes till nämndens förfogande, men ifrågasätter därjämte, om ej i fortsättningen förarkurser kunde anordnas på privat initiativ, exempelvis genom generatortillverkarna eller automobilfirmorna. Möjlighet finnes dessutom att, i den mån gengasdriften blivit mera spridd, bilägarna själva kunna lära upp den förarpersonal, som ytterligare kan behövas.

Enligt dessa beräkningar skulle gengasnämndens medelsbehov för kontroll- och konsulentverksamhet under budgetåret 1940/41 utgöra för

typprovningar	45 000 kronor
konsulentverksamhet	75 000 »
teknisk konstruktions- och provningsverksamhet . .	15 000 »
utbildningskurser för förare	<u>30 000 »</u>
eller tillhopa	165 000 kronor

Härifrån böra avgå de medel, 30 000 kronor, som redan anvisats på riksstaten. Det erforderliga tilläggsanslaget utgör därför 135 000 kronor.

Departementschefen.

Den senaste tidens krigshändelser ha för vårt land medfört allvarliga svårigheter för import av bland annat flytande bränslen. De möjligheter för användning av inhemska ersättningsmedel för dessa bränslen, vilka stå oss till buds, böra därför i görligaste mån tillvaratagas och utvidgas. Införandet av gengasdrift för motorfordon, där sådan drift av praktiska skäl är lämplig, är en dylik möjlighet, genom vilken åtminstone vissa av de viktigare allmännyttiga transporter kunna upprätthållas.

Fullgörandet av dylika transporter kommer givetvis att ställa stora krav på driftsäkerheten hos de gengasdrivna bilarna. Man torde vidare, såsom myndigheterna påpekat, böra räkna med en väsentlig ökning av antalet gengasdrivna fordon. Därav följer, att, innan nödig erfarenhet vunnits om de med gengasdriften förenade tekniska frågorna, erforderlig handledning härutinnan kan bli behövlig i en avsevärt större utsträckning än som tidigare förutsetts. Såsom gengasnämnden framhållit torde man därför böra räkna med att de för detta ändamål anvisade medlen komma att visa sig otillräckliga. I enlighet med myndigheternas framställningar är jag beredd tillstyrka att ytterligare medel bli tillgängliga i detta syfte.

Vad angår storleken av det medelsbehov, som kan bli erforderligt, må framhållas, att särskilt konsulentverksamheten lär kunna bli av stor omfattning och draga dryga kostnader. Industrikommissionens beräkning av utgifterna härför, 75 000 kronor, synes mig sålunda böra godtagas. I likhet med kommissionen förutsätter jag, att denna verksamhet successivt avvecklas i den mån förarna bli förtrogna med gengasdriften. Jämväl de gjorda kalkylerna om kostnaderna för typprovningar, 45 000 kronor, samt teknisk konstruktions- och provningsverksamhet, 15 000 kronor, kan jag biträda. På sätt industrikommissionen föreslagit synes lämpligt, att ett belopp av intill 30 000 kronor får användas till kursverksamhet för utbildning av ett ytterligare antal förare för gengasdrivna fordon.

Med frånräknande av redan beviljade medel för kontroll och undersökningar av gengasaggregat, 30 000 kronor, skulle alltså medelsbehovet för kontroll- och undersökningsverksamhet av gengasdrivna fordon uppgå till $(75\ 000 + 45\ 000 + 15\ 000 + 30\ 000 - 30\ 000 =)$ 135 000 kronor. Jag förordar, att detta belopp uppföres å ett nytt anslag.

Under återopande av vad sålunda anförts och under framhållande att proposition i ärendet torde jämlikt § 54 riksdagsordningen kunna avlåtas utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tiden gått till ända hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till *Ytterligare medel för kontroll och undersökning av gasgeneratoraggregat* för budgetåret 1940/41 under elfte huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 135 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Curt Nordwall.
